

ІНТЕГРАЛЬНІ КОМПОЗИТНІ ІНДИКАТОРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У КОРОТКОСТРОКОВОМУ ПЕРІОДІ (жовтень 2018 року)

Тренди співпадаючого і випереджувального інтегральних композитних індикаторів динаміки ВВП вказують на продовження започаткованої у 2016 р економічної динаміки відновлення після кризи. У II кв. 2018 р. темпи приросту *співпадаючого інтегрального індикатора* склали 3,6% до відповідного періоду попереднього року, що демонструє прискорення порівняно з першим кварталом (2,3%). Зазначене стало результатом позитивного впливу усіх його складових, а саме сільського господарства (117,9%), будівництва (104,8%), роздрібного товарообороту (104,0%) і промисловості (102,6%) (табл. 1).

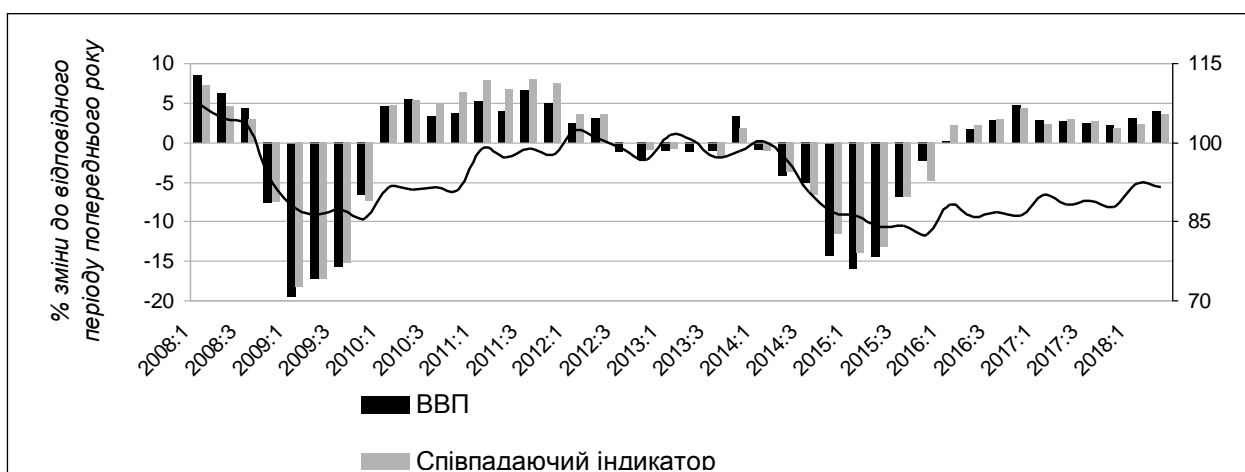

Рис. 1. Порівняльна динаміка ВВП і співпадаючого інтегрального індикатора розвитку економіки України у I кв. 2008 р. – II кв. 2018 р.

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Зростання с/г виробництва на 7,9% пояснюється як сприятливими погодними умовами, так і низькою базою порівняння (мінус 2,3% у II кв. 2017 р. до аналогічного періоду 2016 р.). Крім того, позитивно вплинуло сповільнення інфляційної динаміки (0,8% зростання у II кв. у порівнянні з 3,5% у I кв. 2018 р. до попереднього періоду), а також незначне укріплення

гривні на валютному ринку (26,2 грн/дол. США у II кв. у порівнянні з 27,3 грн/дол. США у I кв. 2018 р.).

Таблиця 1

Компоненти співпадаючого інтегрального індикатора розвитку економіки України, %

	Компоненти	(А)	(Б)
1.	Промислове виробництво	60	102,6
2.	Роздрібний товарооборот	19	104,0
3.	Сільське господарство	14	117,9
4.	Будівництво	7	104,8

Примітка. У колонці (А) відображено питому вагу складових співпадаючого інтегрального індикатора, у колонці (Б) – темпи зростання/зниження показників у II кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року.

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Утримання позитивної динаміки роздрібногo товарообороту пов'язано зі зростанням реального наявного доходу населення на 9,7% (проти II кв. 2017 р.), де відчутний внесок зробили факторні доходи українських громадян, що заробляють за кордоном (приватні перекази в Україну у II кв. 2018 р. склали 2,8 млрд дол. США). В оплаті праці їх частка дійшла до 16,6%, у валовому наявному доході - 12,9%, а у ВВП - 9,1%. Іншим чинником прискорення роздрібногo торгівлі стали активні заходи заохочення споживчого кредитування з боку банківської системи (у серпні 2018 р. обсяги кредитів, надані депозитними корпораціями, крім НБУ, домашнім господарствам, у річному обчисленні зросли на 25,4%, з яких у структурі цільового спрямування споживче кредитування займало 72,5%).

Зазначене вплинуло на розширення споживчих настроїв населення. У II кв. 2018 р. кінцеві споживчі витрати домогосподарств зросли на 4,2%. За цілями споживання були зафіксовані високі темпи зростання витрат на предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла (на 12,6%), охорону здоров'я (на 10,1%), одяг і взуття (на 6,3%), на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива (на 6,0%), що вплинуло на

активізацію вітчизняного виробництва споживчих товарів коротко- та довгострокового використання, а також послуг населенню.

Прискорення зростання ВДВ у промисловості стало результатом активізації динаміки таких складових, як переробна промисловість (на 2,0% у II кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (на 0,7%) і постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (на 6,9%). Поряд із відносно різними темпами зростання, вказані види промисловості демонструють зміну внесків, які вони додають у формування агрегованого показника. Так, якщо питома вага випуску реалізованої продукції добувної промисловості і розроблення кар'єрів упродовж січня-серпня 2018 р. залишалася відносно стабільною на рівні 14%-17%, то переробна промисловість продовжує зміцнювати свої позиції з 59,2% у січні до 68,2% у серпні 2018 р. Вказане зміцнення відбувається за рахунок зменшення внеску постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря з 25,7% у січні до 13,8% у серпні 2018 р.

Збільшення частки переробної промисловості у структурі випуску реалізованої продукції відбувається більшою мірою не за рахунок товарів кінцевого використання, а завдяки розширенню виробництва товарів проміжного споживання. Така тенденція має продовжитися, оскільки в обсязі нових замовлень на виробництво продукції переробної промисловості за окремими видами діяльності відбувається помітне збільшення частки замовлень на металургійне виробництво (з 54,5% у січні 2018 р. до 55,2% у серпні 2018 р.), виробництво паперу та паперових виробів (з 2,5% до 3,7%), виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (з 5,1% до 5,8%). На противагу цьому, значно втратили свої позиції такі види продукції переробної промисловості, як: виробництво електричного устаткування (з 5,9% у січні 2018 р. до 3,5% у серпні 2018 р.), виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань (з 10,0% до 7,7%), виробництво інших транспортних засобів (з 9,2% до 7,5%).

В умовах активізації внутрішнього інвестиційного попиту відбулося зростання випуску інвестиційних товарів (на 7,0% у січні-серпні 2018 р. до відповідного періоду попереднього року). Однак питома вага інвестиційних товарів у структурі реалізованої продукції добувної та переробної промисловості за основними промисловими групами залишається невисокою (8,7% у січні-серпні 2018 р.). На противагу цьому, утримується висока частка товарів проміжного споживання (відповідно 48,9%), що закріплює негативні структурні зрушення у промисловості у бік нарощення виробництва товарів проміжного споживання.

У II кварталі зменшилися темпи приросту валового нагромадження основного капіталу (з 17,0% у I кв. до 14,2% у II кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року), що не вплинуло на зниження приросту будівництва, яке активізувалося (з 2,2% до 7,2%). Зазначений приріст пов'язаний із активізацією виробництва інженерних споруд (11,9% у січні-серпні 2018 р. проти мінус 0,5% у січні-березні 2018 р. до відповідного періоду попереднього року). Найбільш активно будувалися транспортні споруди (42,4% обсягів виконаних будівельних робіт з виробництва інженерних споруд у серпні 2018 р.), комплексні промислові споруди (відповідно 31,5%) і трубопроводи, комунікації та лінії електропередачі (20,3%).

Однак, темпи житлового будівництва залишаються від'ємними (мінус 0,4% у січні-серпні проти мінус 3,5% у січні-березні 2018 р. до відповідного періоду попереднього року). Гальмування зі зростанням житлового будівництва пов'язано з відсутністю структурних зрушень в бік повноцінного відновлення рівня валового заощадження домогосподарств. Попри позитивні зміни щодо приросту грошових вкладів та заощаджень населення в цінних паперах, більшість домогосподарств продовжує витратити на поточні витрати ресурсів більше, ніж заробляє (тобто має від'ємні заощадження), що не сприяє розширенню попиту на житло у відповідь на збільшення пропозиції.

Формування співпадаючого інтегрального індикатора динаміки ВВП змінювалося за складовими. Після значного випередження упродовж 2017 р. будівництво дещо скоротило свій вплив у I-II кварталах 2018 р., залишаючись найбільш впливовим показником серед інших складових. Крім того, починаючи з IV кв. 2017 р. відбувається поступове нарощення впливу роздрібного товарообороту. Зазначене віддзеркалює зміни у структурі внутрішнього попиту і продовження зміни структури пропозиції товарів і послуг (рис. 2).

Наявні на кінець вересня 2018 р. місячні дані щодо складових співпадаючого інтегрального індикатора дали можливість провести попередню оцінку темпів зміни ВВП упродовж вказаного періоду. Згідно проведених розрахунків, у липні і серпні темпи приросту ВВП України склали відповідно 2,2% і 1,3% до відповідного періоду попереднього року, у той час як у червні показник був набагато більшим - 7,0%. Результати моделювання місячної динаміки зміни реального ВВП вказують на уповільнення економічної динаміки в Україні в III кв. 2018 р. при збереженні загальної тенденції до зростання (рис. 3).

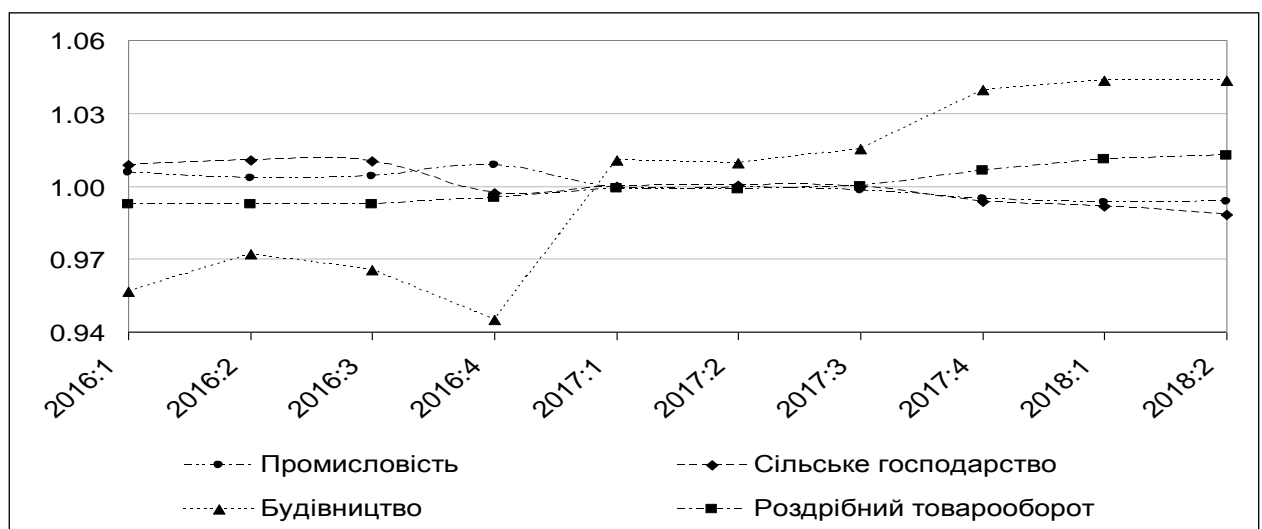

Рис. 2. Порівняльна динаміка окремих складових співпадаючого інтегрального індикатора розвитку економіки України у I кв. 2016 р. – II кв. 2018 р., відхилення питомої ваги складової від середнього значення упродовж визначеного періоду

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

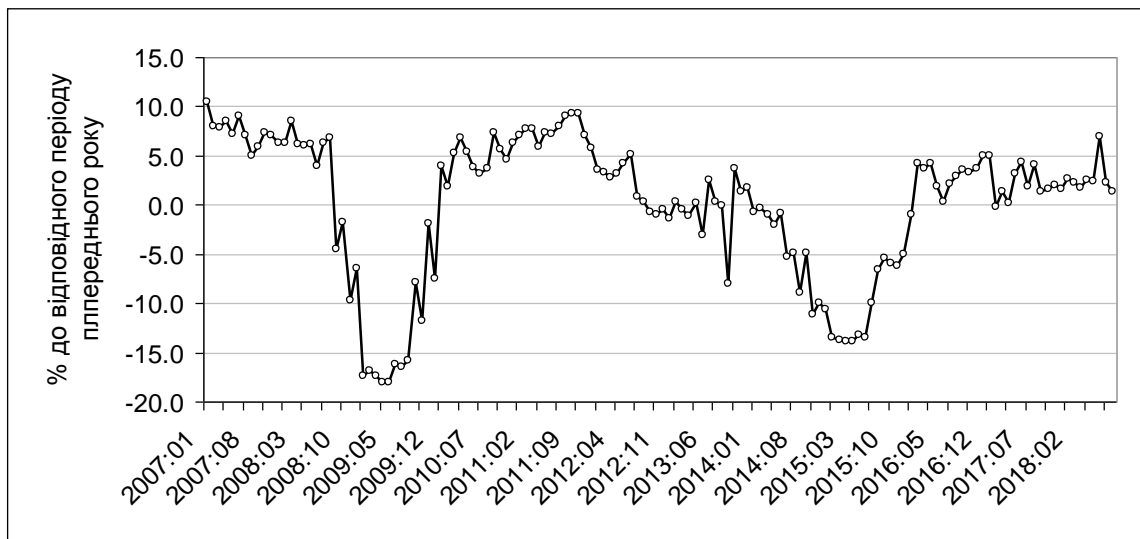

Рис. 3. Динаміка ВВП за результатами моделювання співпадаючого інтегрального індикатора у січні 2007 р. – серпні 2018 р.

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Темпи приросту *випереджувального інтегрального індикатора* динаміки ВВП розвитку економіки України у III кв. 2018 р. (лаг випередження один квартал) склали 1,6% (рис. 4). На динаміку вказаного індикатора позитивно вплинуло зростання: світової ціни на пшеницю (120,7%), валового нагромадження основного капіталу (ВНОК, 114,2%), індексу ділових очікувань (103,5%) і незначне зниження офіційного курсу гривні до долара США (98,9%).

Таблиця 2

Компоненти випереджувального інтегрального індикатора розвитку економіки України, %

	Компоненти	(А)	(Б)
1.	ВНОК	+54 (29)	114,2
2.	Індекс ділових очікувань	+67 (36)	103,5
3.	Світова ціна на пшеницю	+22 (12)	120,7
1.	Офіційний курс гривні до долара США	-21 (12)	98,9
5.	Світова ціна на російський газ	-22 (12)	140,3

Примітка. У колонці (А) відображено питому вагу складових випереджувального інтегрального індикатора, у колонці (Б) – темпи зростання/зниження показників у II кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року. У дужках подано питому вагу складових випереджувального інтегрального індикатора у рейтингу з урахуванням знаків)

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Сумарно, вказані складові випереджувального інтегрального індикатора динаміки ВВП охоплювали у II кв. 2018 р. більше три чверті (88% з урахуванням знаків) його загальної структури за рівнем впливу на ВВП України. Негативно на формування випереджувального інтегрального індикатора вплинуло зростання світової ціни на російський газ (140,3%, табл. 2).

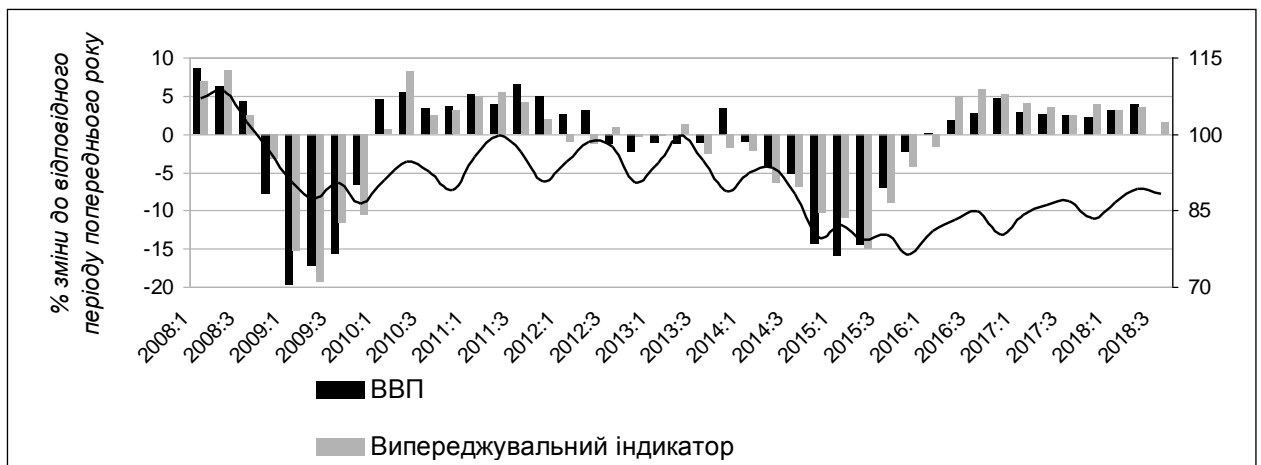

Рис. 4. Порівняльна динаміка ВВП і випереджувального інтегрального індикатора розвитку економіки України у I кв. 2008 р. – III кв. 2018 р.

Джерело: Державна служба статистики України, [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.ukrstat.gov.ua/> та розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Зменшення темпів випереджувального інтегрального індикатора динаміки ВВП з 3,6% у попередньому кварталі до 1,6% пов'язано з вже зазначеним сповільненням динаміки: ВНОК (14,2% у II кв. 2018 р. проти 17,0% у I кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року), ділових очікувань (відповідно 3,5% проти 6,4%), світової ціни на пшеницю (20,7% проти 24,6%) і з активізацією підвищення світової ціни на російський газ (40,3% проти 25,6%). Ще один компонент, валютний курс, який позитивно впливав у другому кварталі 2018 р., у другій половині року змінив тенденцію у бік знецінення гривні (5,6% у III кв. проти мінус 1,1% у II кв. 2018 р. до відповідного періоду попереднього року). Якщо складові індикатора, більшість яких є зовнішніми факторами по відношенню до економіки

України, не змінять тенденцію, то можна очікувати на поступове сповільнення динаміки ВВП України у другій половині 2018 р.

Порівняння впливу складових співпадаючого і випереджувального інтегральних індикаторів на формування ВВП у короткостроковій перспективі показує, що у II кв. 2018 р найбільш впливовими чинниками формування квартальної динаміки ВВП з боку співпадаючого інтегрального індикатора були компоненти: промислове виробництво (60%), роздрібний товарооборот (19%) і сільське господарство (14%), а з боку випереджувального інтегрального індикатора – компоненти: індекс ділових очікувань (36%), ВНОК (29%), офіційний курс обміну гривні до долара США (12%) і світова ціна на російський газ (12%, рис. 5).

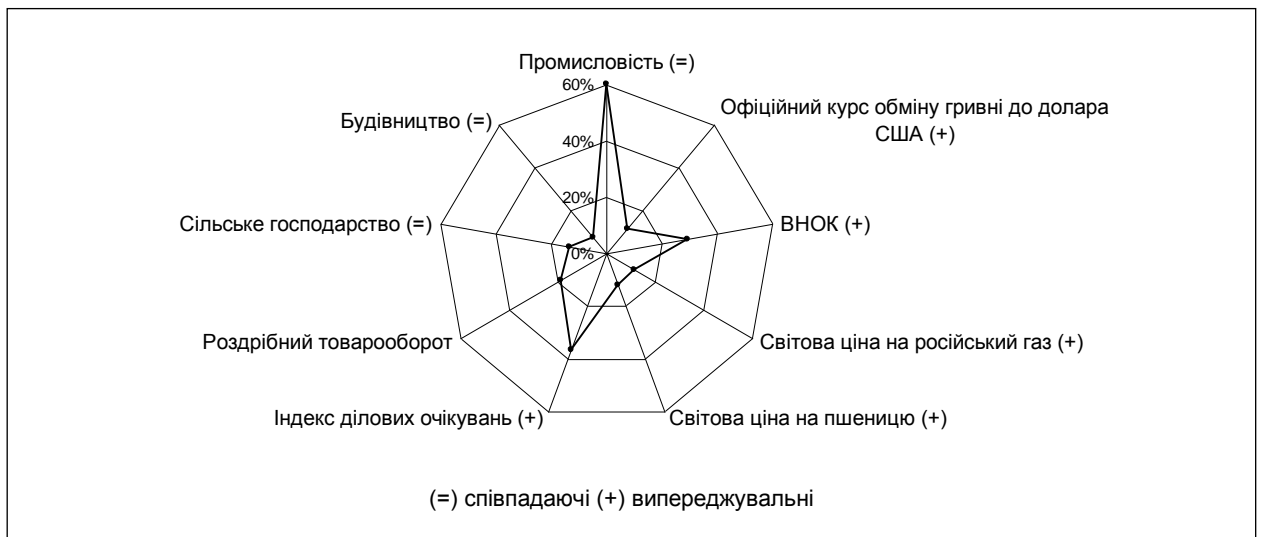

Рис. 5. Інтегральна оцінка внеску чинників формування ВВП у розрізі співпадаючого і випереджувального інтегральних індикаторів розвитку економіки України станом на II кв. 2018 р.

Джерело: розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Завдяки зростанню сільського господарства, будівництва і промисловості Україна отримує позитивні імпульси прискорення ВВП. Однак, вузьким місцем є помірне знецінення гривні, зростання світової ціни на російський газ і сповільнення інвестиційної динаміки.

Згідно проведених прогнозних розрахунків, у III кв. 2018 р. темпи зростання випереджувального інтегрального індикатора динаміки ВВП склали 1,6% до відповідного періоду попереднього року. При збереженні означеної тенденції з великою ймовірністю можна очікувати, що темпи зростання ВВП України в цілому за рік будуть становити не більше 3,0%. У разі посилення впливу негативних внутрішніх і зовнішніх чинників економічного та/або політичного характеру, квартальна динаміка ВВП у 2018 р. коливатиметься в інтервалі 2,5% ÷ 3,0% (рис. 6).

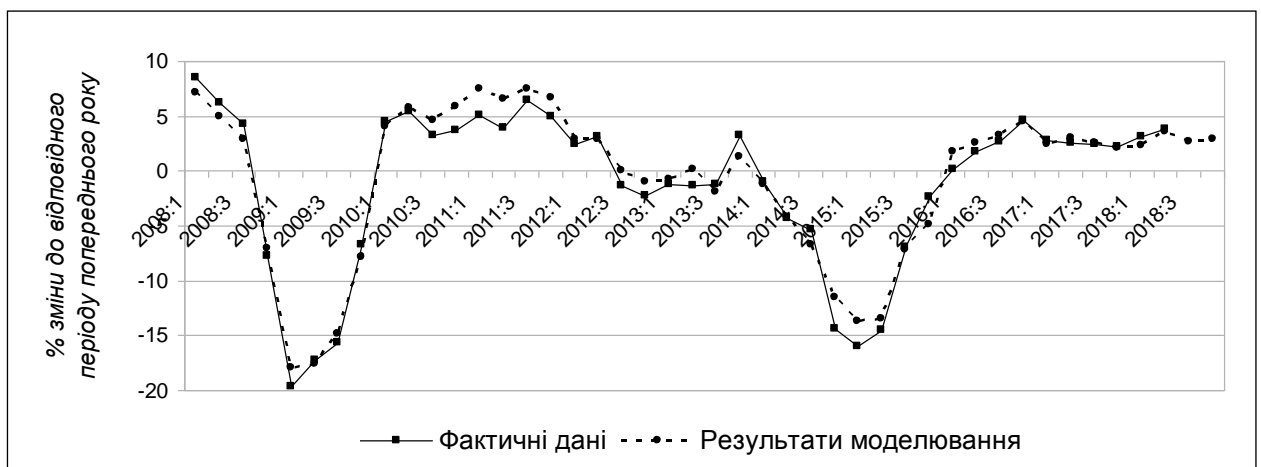

Рис. 6. Динаміка ВВП України у 2008-2018 рр.

Джерело: Державна служба статистики України, [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.ukrstat.gov.ua/> та розрахунки відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку Інституту.

Висновки:

Серед складових співпадаючого інтегрального індикатора найбільш впливовими чинниками прискорення темпів ВВП України у II кв. 2018 р. були сільське господарство і будівництво. Менш позитивно вплинули роздрібний товарооборот і промисловість.

Водночас, на формування випереджувального інтегрального індикатора найбільш позитивно вплинуло зростання світової ціни на пшеницю, ВНОК. У той час як негативно позначилося на темпах ВВП зростання світової ціни на російський газ.

Збереження приросту: будівництва, промисловості, сільського господарства, роздрібного товарообороту, ВНОК, а також сприятлива для України динаміка світової ціни на пшеницю позитивно впливатимуть на прискорення темпів економічної зростання в Україні упродовж 2018 р. Обмежуючий вплив на економічне зростання відбуватиметься через знецінення гривні, а також зростання світової ціни на російський газ.

В цілому, згідно прогнозних розрахунків, проведених з використанням інструмента композитних інтегральних індикаторів, можна очікувати, що темпи зростання ВВП України у III кв. 2018 р. складуть не більше 2,8%, що за підсумками року за інших незмінних умов ймовірно призведе до зростання на величину близько 3,0%.